

KİTABİYÂT

Mustafa Kâni Bey, Telhîs-i Resâilât-ı Rumât (Okçuluk Kitabı), (hazırlayanlar: Kemal Yavuz - Mehmet Canatar), İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul, 2010, 600 s.

Okçuluk, ateşli silahların ortaya çıkışına kadar geçen dönemde, dünya tarihinde önemli bir savaş sanatı ve spor dalı olarak ilgi görmüştür. Özellikle, Türklerin hayatında okçuluğun her zaman önemli bir yeri olmuştur. Tarihin eski devirlerinden beri; ordu-millet anlayışına sahip olan Türklerde, her bireye ata binmek, kılıç kullanmak ve ok atmak, özellikle at üzerinde giderken ok atmak öğretilerek bir savaşçı olarak yetiştirmelerine çalışılırdı. Bu becerilere sahip askerlerden oluşan güçlü ordular sayesinde dünyanın değişik yerlerinde güçlü devletler kuran Türkler, okçuluktaki üstün becerilerinin faydalarını oldukça görmüşlerdir. Türklerin tarih boyunca kurduğu bütün devletlerde okçuluk sanatının gelişmesine ve kaliteli okçu birlikleri yetiştirilmesine önem verilmiştir. Okçuluk, İslam toplumlarında da bir hayli ilgi görmüştür. Özellikle, Hz. Muhammed'in bir hadis-i şerifinde bir babanın oğluna öğretmesi gereken şeyler arasında okçuluğu da saydığı bilinmektedir.

Yüzyıllar boyunca önemini koruyan bu sanat; ateşli silahların hızla gelişmesi ve yayılması nedeniyle, 16. yüzyıldan itibaren eski önemini kaybetmeye başlamıştır. Özellikle, Osmanlı Devleti'nde büyük bir öneme haiz olan okçuluk hakkında, bu sanatın inceliklerini anlatan çeşitli kitaplar yazılmıştır. Son iki yüzyıldır eski önemini kaybeden okçuluğu yeniden canlandırma gayretleri neticesinde, bu hünlerle ilgili eserler gün yüzüne çıkarılmaya başlanmıştır.

İstanbul Fetih Cemiyeti'ne bağlı olarak kurulan "Tarihî Okçuluk Enstitüsü", Türk savaş ve spor tarihinde önemli bir yeri olan okçuluğu bir spor ve kültür faaliyeti olarak yeniden canlandırmayı amaçlamaktadır. Bu nedenle, ilk olarak Mustafa Kâni Bey tarafından 1252 (1836) yılında hazırlanan Telhîs-i Resâilât-ı Rumât (Okçuluk Kitabı) isimli eser yayına hazırlanmıştır. Sultan II. Mahmut'un emri ile 1836'da Mustafa Kâni Bey

tarafından, konuyla ilgili çeşitli eserlerin incelenmesiyle hazırlanan bu eser, dönemin meşhur hattatı Hattat Mustafa İzzet tarafından yazılmıştır. 1847’de ise İstanbul’da, Matbaa-i Âmire’de ek yapılarak basılmıştır. Daha önce; çeşitli tarihlerde, Almanca ve İngilizce baskıları yapılan bu eserin tek yazma nüshası, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler kütüphanesinden temin edilmiş ve orijinal metin, önce Profi Dr. Mehmet CANATAR tarafından Latin harflerine, daha sonra da kolay anlaşılabilmesi için Profi Dr. Kemal YAVUZ tarafından günümüz Türkçesine çevrilmiştir.

İstanbul Fetih Cemiyeti Tarihî Okçuluk Enstitüsü tarafından hazırlatılan bu kitap; önce Profi Dr. Kemal YAVUZ tarafından hazırlanan eserin günümüz Türkçesine çevrilmiş hâli, ardından Profi Dr. Mehmet CANATAR tarafından hazırlanan Latin harflerine çevrilmiş şekli ve en sonda da eserin orijinal nüshasının tıpkıbasım olarak bir araya getirilmesiyle meydana getirilmiştir.

Telhîs-i Resâilât-ı Rumât; Mustafa Kâni Bey’in eserin mukaddime kısmında bizzat ifade ettiği gibi, bir önsöz, dört ana bölüm ve bir sonuç kısmından oluşmaktadır. Önsöze bakıldığında, bu bölümde, ok atma şekillerinin önderi olarak adlandırılan Hazreti Halid bin Zeyd tarafından yazılan ve ok atmanın faziletlerini anlatan kırk tane hadis-i şerife yer verildiği görülmektedir. Böylece, okçuluk sanatının İslam kültüründeki ehemmiyeti vurgulanmaya çalışılmıştır.

Birinci bölümde; Türk ve İslam tarihinde adları geçen önemli kişilerden nakledilen okçuluk ile ilgili bilgilerin yanı sıra, ok atma yarışlarıyla ilgili mesele ve hükümler anlatılmaktadır.

İkinci bölümde ise; kabza tutmanın usulü, ok atışında çeşitli Arap ileri gelenlerinin tutumları ve bunların atıcılıkları, ok atma usulünün tarifi, atıştan önceki duruş şekilleri, nişan alma usulleri, yay çekme teknikleri, atış sırasında nefes ayarlama teknikleri en ince ayrıntılarıyla ve örnekler verilerek anlatılmaktadır.

Üçüncü bölümde; Hz. Adem’den Hz. Muhammed’e kadar geçen peygamberler ve onların takipçilerinin okçuluk üzerinde ne kadar önemle durdukları anlatılmaktadır. Bunun ardından, Sultan II. Mahmut’un okçuluk sanatının yeniden gelişmesi için okul açtığı, burada gençlere

eğitim vererek iyi birer okçu olarak yetişmelerini sağlamaya çalıştığı ifade edilmektedir. Sonra, II. Mahmut'un kendisinin ok atma sanatındaki ustalıklarını sergilediği atış talimlerinden uzun uzadıya bahsedilmektedir. Hatta, padişahın okçuluktaki yeteneği hususunda tereddüdü olan Amerikan elçisinin, bizzat kendi gözleriyle tanık olduğu atışlar sonrasında hayranlığını gizleyemediği de nakledilmektedir. Atış talimlerinin yapıldığı alanlara dikilen nişan taşları ve bunların özellikleri de bu bölümde anlatılmaktadır.

Dördüncü bölümde ise; siper düzeneği, yay, yayın yapımı ve bakımı, yay çeşitleri, yayın kullanımı anlatılmaktadır. Bunun ardından; ok, ok çeşitleri ve okun özellikleri hakkında ayrıntılı bilgiler verilmektedir. Daha sonra, ok isimleri anlatıldıktan sonra ok tamir usulleri dile getirilmektedir. Ok atıcılığının kusurları ve okun sebep olduğu bazı kusurlar ifade edildikten sonra vücudun ok atıcılığında nasıl kullanılacağına da değinilerek bu bölüme son verilmektedir.

Sonuç bölümünde, okçuluk ile ilgili olan diğer alet edevat ve bunları imal eden meslekler ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır. Bunun ardından, ok atıcılarının bazı usulleri ifade edilmektedir. Daha sonra ise aralarında Sultan II. Mahmut'un da bulunduğu birçok önemli ok atıcısı hakkında oldukça ayrıntılı bilgiler verilerek kitaba son verilmektedir.

Okçuluk sanatını en ince ayrıntılarına kadar anlatan bu eserin, tarihimizde önemli bir yeri olan bu sanatın yeniden ihya edilmesi hususunda büyük bir boşluğu dolduracağı düşünölmektedir.

Selim AHMETOğLU*

* Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Ana Bilim Dalı, ahmetoglu@istanbul.edu.tr